

Ruská filozofia 19. a začiatku 20. storočia v zrkadle antropologických textov

DOHNAL, J.: *Ruská filozofie 19. a začiatku 20. storočia: Čítanka antropologicky zaměřených textů ruských filozofů idealistické orientace*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2023. 296 s. ISBN 978-80-280-0251-0.

Igor Cintula

Filozofická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

igor.rudolfovic.c@gmail.com

Publikácia popredného českého koryfeja literárnej vedy, slavistu a rusistu profesora Josefa Dohnala *Ruská filozofie 19. a začiatku 20. storočia* s podtitulom *Čítanka antropologicky zaměřených textů ruských filozofů idealistické orientace* predstavuje jeden z výstupov grantu špecifického výskumu Masarykovej univerzity Brno *MUNI/A/1949/2022 Ideologie ve slovanských literaturách a kulturách*. Obsahovým zložením predstavuje zriedkavý avšak relevantne zostavený doplnujúci učebný materiál k štúdiu ruského jazyka, literatúry a kultúry v česko-slovenskom rusistickom prostredí, ktorého záber siaha do prostredia – v študijných programoch často prehliadanej – ruskej filozofie. Pritom štúdium každého cudzieho jazyka nemožno redukovať iba na osvojovanie jeho lingvistických štruktúr. V prípade ruského jazyka ide o komplexný proces, v ktorom jazyk nefunguje ako izolovaný komunikačný systém, ale ako nositeľ kultúrnych, historických, axiologických i filozofických významov. Jedným z kľúčových aspektov, ktoré významne ovplyvňujú proces osvojovania ruštiny ako cudzieho jazyka, je práve ruská filozofia. Tá poskytuje nielen kontext pre mnohé jazykové a diskurzívne praktiky či umeleckú literatúru, ale zároveň umožňuje detailnejšie porozumieť hodnotovým a myšlienkovým súradniciam, v ktorých sa ruský jazyk formoval a v ktorých dodnes funguje. Ako však poukazuje autor publikácie, „třebaže jsou k dispozici relativně četné překlady děl ruských filozofů do českého jazyka, jsou jejich myšlenky přesto jen zřídka vnímány a zmiňovány v obecnější rovině při diskusích o kulturní spojitosti či odlišnosti ruského prostředí při porovnávání s prostředím středo- a západoevropským“ (Dohnal, 2023, s. 5).

Predkladaný výber sedemnástich antropologických textov popredných predstaviteľov ruského filozofického myslenia 19. a začiatku 20. storočia (N. A. Berďajev, V. S. Solovjov a i.), spätých s pravoslávny, resp. náboženským prostredím, má za cieľ vyplniť tento – doposiaľ ostrakizovaný – aspekt vo vyučovaní najmä ruskej literatúry a kultúrnych reálií Ruska, keďže „prezentované texty súčasne vytvářejí podmínky pro diskusi o tom, nakolik se již v té době formovaly představy o (ne)odlišnosti ruské kulturní identity od kulturní identity středo- a západoevropské a nakolik a co z nich působí dodnes, případně pak, co vše se v průběhu času vytratilo“ (tamže, s. 6). Texty sú predkladané v ruskom origináli, čím sa, na jednej strane, predchádza možným, hoci i len drobným významovým posunom a, na druhej strane, pre študenta rusistiky predstavujú de facto sekundárny prínos v podobe rozširovania špecifickej slovnej zásoby, ktorá často nie je typickým tematickým okruhom prekladových seminárov a cvičení.

Z didaktického hľadiska je možné integrovať vybrané texty ruskej filozofie do univerzitných študijných programov ruského jazyka, čím sa teoreticky môže pomerne výrazne prispieť k rozvoju kritického myslenia a kultúrnej kompetencie študenta-rusistu, ktorý získa fundamentálnu predstavu o tom, ako poukazuje J. Dohnal, „k jakému pojetí člověka, ať již jen

jako jedince, anebo jako součásti širšího celku, dané osobnosti ve svých dílech tíhnou“ (tamže, s. 5 – 6). Publikácia tak približuje ruské filozofické myslenie, ktoré sa historicky formovalo na priesečníku viacerých tradícií – pravoslávnej spirituality, nemeckého idealizmu a západného racionalizmu –, čo viedlo k vytvoreniu špecifického typu reflektujúceho vedomia, ktoré sa neprejavuje iba na úrovni obsahu filozofických textov, ale preniká aj do samotného jazyka: do jeho symbolických vrstiev, sémantických posunov i štylistickej výstavby.

Záverom možno konštatovať výrazný prínos recenzovanej publikácie, keďže znalosť genézy ruskej filozofickej tradície významne obohacuje jazykovú prípravu moderného študenta rusistických študijných programov nielen z hľadiska lepšieho porozumenia ruštiny, ale aj z pohľadu schopnosti viesť zmysluplnú a odborne profilovanú komunikáciu. Ignorovanie tejto dimenzie vo vzdelávaní predstavuje výrazné metodologické ochudobnenie, ktoré potenciálne vedie k neporozumeniu nielen jazykového systému, ale aj mentálneho a duchovného obrazu sveta, ktorý ruský jazyk sprostredkúva.

Literatúra:

DOHNAL, J. (2023): *Ruská filozofie 19. a začátku 20. století. Čítanka antropologicky zaměřených textů ruských filozofů idealistické orientace*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.